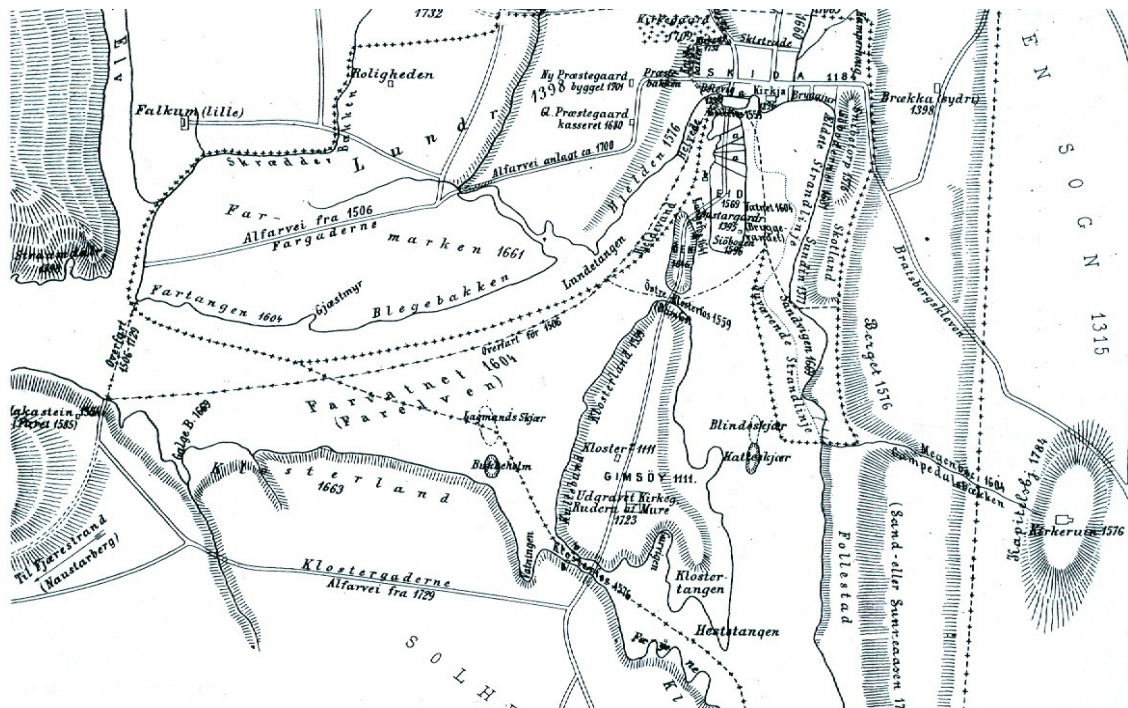

Post 1. Eidet og Bruene – byens sentrum

Vassdrag og vannfall er uløselig knyttet sammen med Skiens historie. Byen er rikelig velsignet fra naturens side. Det gjelder variasjonen i geologi og øvrig natur. Tre store og kontrollerbare vannfall har gjennom tidene gitt grunnlag for betydelig næringsvirksomhet: Skotfoss, Fossum og fossene i Skien sentrum med følgende avløp til Bryggevannet og Skienselva: Bollefoss, Langefoss (kanalen), Damfoss og Klosterfoss samt de menneskeskapte vannrennene som ble utminert gjennom Eidet på 15-1600-tallet for å gi vannkraft til oppgangssagene og sagbruka der gjennom tidene. Øyene (Eidet, Smieøya og Klosterøya) er rester av en kalksteinrygg fra ordovicium (i kambrium – silur- perioden). I dag er det ikke sagbruka men energien i kraftverka ved vannfalla som gir inntekter.

Etter som man i de senere åra har fått ryddet betydelig opp langs vannkanten, fremstår Hjellevannet som "en perle", en trivselskapende ressurs i byen. Hjellen betyr "hyll", Hyllevannet. Det ligger som ei hyll over Bryggevannet og den laveste del av byen. Høydeforskjellen mellom vannflatene er i dag 5 meter. Hjellevannet er opprinnelig betegnelsen på vannet mellom Hjellen og de to innerste øyene. Fra Skotfoss kommer Storelva eller Farelva som er navnet på elva i dag, inn i Hjellevannet.

...Hjellevannet rundt...

Farelva strakk seg helt ned til Klosterøya, og adj. og redaktør Jonas Hansen (1843 – 1914) har på sitt oversiktskart som her er vist utsnitt av, navngitt denne delen av vassdraget for Farelva og Farvannet. Hjellevannet blir som et appendiks å regne der det ligger inn mot Døleviken og Skien sentrum. Formelt heter hele den mer stillestående delen av vannet nedenfor Elstrøm og Faret, Hjellevannet. Eldre folk fra Bakken og fra Gimsøysida bruker imidlertid fortsatt betegnelsen "Farelva" på vannet mellom Faret og Klosterfossen.

Døleviken, Telemarkstorget og Lillehelvete (Laugstolparken) er stedsnavn fra byens sentrum, innerst i og ved Hjellevannet. Navna kan tjene som stikkord til byens lange historie selv om man ikke vet når navna ble tatt i bruk. Det er mange år siden middelalderbyen Skien vokste utover sine grenser i "bygryta". I takt med utviklingen av bymessige strøk har Skien før 1964 fått utvidet sine grenser inn i Solum og i Gjerpen. I 1964 gikk de tre nabokommunene, Gjerpen, Skien og Solum, sammen i storkommunen Skien. Nå er det ulike meninger om hva man skal definere som byens sentrum. Skien bystyre vedtok eksempelvis på 2000-tallet i forbindelse med arbeidet med sentrumsplanen at øyene fram til Klosterfossen skal være inkludert.

Vi starter vår vandring fra Laugstolparken. Laksetrappa, kraftverket og gangveien under Bruene på Eidet gir oss grunn til å stoppe opp. En kan her lett forestille seg at en ser en av de gamle vannrennene til sagbruka på Eidet; - i sin tid utminert med fyrsetting og senere utvidet med svartkrutt. Her får man nærkontakt med geologien på øyene. Vi ser sedimentære bergarter – avsatt i ordovicium og blottlagt av innlandsisens og breelvenes skuringer. Dette lagdelte fjellet ser vi utover langs gangveien over Eidet. Det viser oss typisk bruddflate vendt mot

...Hjellevannet rundt...

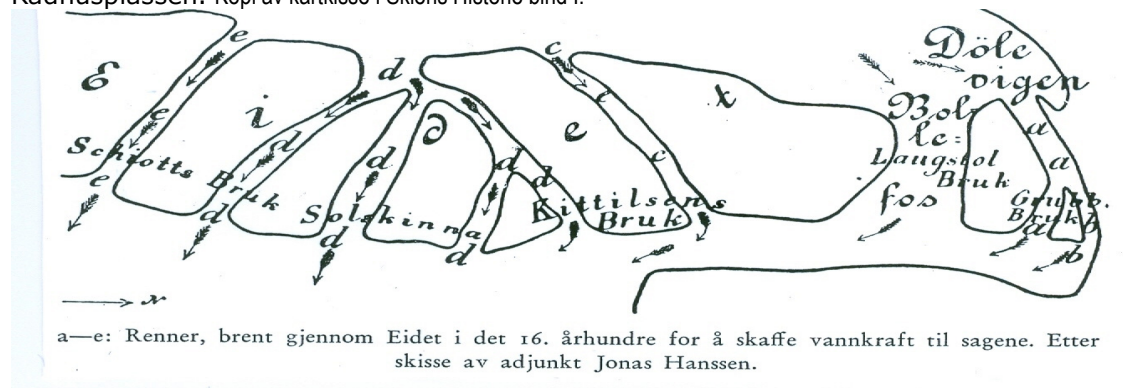
vest slik man eksempelvis kan iakttå det ved Landmannstorget og i fjellformasjonen (fra silurtiden) utover mot Porsgrunn.

Naturen lå og ligger tett innpå byen. En kan for eksempel fiske laks innenfor byens sentrum. Enkelte år er fangsten betydelig i stryket nedenfor Klosterfossen. Inn i forrige århundre var fiske vanlig helt inne ved Eidet og Smieøya både ovenfor og nedenfor fossene. I en litt over 100-årig beretning finner vi følgende:

Oterjakt innen byen. (Jakthistorier fra dagboken til Paulus Jonassen)

"I 1870-, 80- og 90-årene var der megen laks i elven og fossene i Skien. Dette gjorde at også oteren, der er en av laksens verste fiender, fulgte med og delikaterte sig med laks og ørret. Rimeligvis gjorde det mere rolige og idylliske liv med lite rummel og bråk i byen om natten sitt til at oteren trivdes og ynglet så å si midt i byen i bolverkene på brukene både på nedsiden og oppsiden av fossen."

Forretningsbygg og veianlegg dekker nå det meste av arealene på Eidet. Og, Arkaden stenger for utsynet mot Handelstorget. Det svenske kjøpesenteret EPA lå fritt der sydenden av "Arkaden Skien" ligger nå. Syd for Arkaden krysser Møllebrua Eidet ned mot Rådhusplassen. Kopi av kartkisse i Skiens Historie bind I:

Laugstol Bruk, har gitt navn til parken i Helvete, eller la oss si "Lillehelvete" for å unngå forveksling.

På midten av 1900-tallet var det mulig å ta fly til og fra Lillehelvete. Snorre Kjetilson hadde nemlig sjøflyhavn der med flytypen Sessna 180.

Bebyggelsen som møter oss på vei sydover Bruene, er en liten kraftstasjon og Norgesmøllene A/S før vi kommer til kanalen (Skien sluse) og Kanalbrua. Der gikk en gang Langefoss ut. Før dagens moderne anlegg har branner og flommer rasert trebebyggelsen, sagbruka og planke-stablene flere ganger. Kongsgården (Tollboden) på sydenden av Eidet ble feid ut i Bryggevannet allerede under storflommen i 1653.

Sagbrukene dominerte Eidet helt fram til slutten av 1800-tallet. Da kom tresliperier og landets første elektrisitetsverk (1883).